

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Руска Събева Станчева, Институт за български език на БАН
на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“
по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки
Професионално направление 2.1 Филология: докторска програма „Български
език“ – история на българския книжовен език

Автор: Зорница Любенова Иванова

Тема: „Развитие на административната лексика и терминология в новобългарския книжовен език (от Освобождението до Втората световна война)“

Научен ръководител: доц. д-р Владислав Миланов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-38-152 от 25.02. 2024 г. и заповед № РД-38-168 от 08.04. 2024 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Развитие на административната лексика и терминология в новобългарския книжовен език (от Освобождението до Втората световна война)“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, Професионално направление 2.1 Филология: докторска програма „Български език“ – история на българския книжовен език.

Автор на дисертационния труд е Зорница Любенова Иванова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Български език“ с научен ръководител доц. д-р Владислав Миланов от СУ.

Представеният от Зорница Иванова комплект материали на хартиен и електронен носител включва следните документи:

- Пълен текст на дисертационния труд;
- Автореферат на български и на английски език;
- Списък на публикациите и линкове към тях – общо пет (една под печат);
- Актуална автобиография по европейски образец (CV);
- Заповед № РД-38-152/25.03.2024 г. за утвърждаване състава на научното жури;
- Генериран доклад за сходство (метаданни) от 27.03.2024 г.;
- Протокол за проверка на оригиналността от 10.2.2024 г. от доц. д-р Владислав Миланов;

- Становище от 10.2.2024 г. от доц. д-р Владислав Миланов във връзка с процедурата за предотвратяване на плагиатство в дисертационни трудове. От прегледа на всички посочени документи заключих, че те напълно съответстват на изискванията и са по правилата на процедурата.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката Зорница Любенова Иванова е възпитаничка на СУ „Св. Кл. Охридски“, където от 2014 г. досега е завършила последователно:

- бакалавърска програма „Българска филология“;
- магистърска програма „Лингвистика – езикова система и речеви практики”
- докторантура по професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Български език” – *история на българския книжовен език.*

Зорница Любенова Иванова има досега вече 10 публикации, както и университетска преподавателска дейност, което е свидетелство, че тя свързва бъдещето си с академичната работа.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертацията е добре подбрана, за да отговори на необходимостта от допълване с нови знания на предметната област *история на българския книжовен език* – и по-специално на знанията за установяването на инвентара от административна лексика в българския книжовен език през един особено динамичен период – от Освобождението до Втората световна война.

Авторката заявява две основни цели на своето изследване: а) събиране и описание на административната лексика през изследвания период въз основа на ексцерпция от административни документи и б) установяване на пътищата, по които тази лексика навлиза в правния и административния дискурс и се утвърждава в книжовния ни език.

Достойнство на труда е използването на редица източници (различни по жанр административни текстове), които авторката предоставя в електронен вид. По този начин се осигурява и материал за извличане на данни и за други изследвания, които могат да очертаят спецификата и на останалите езикови равнища в посочената тематична сфера.

Дисертацията е добре фокусирана, овладяна и балансирана. Задава много линии, стъпва върху богат илюстративен материал, като в същото време удържа изцяло проблематиката си и защитава изводите, които могат да се направят на базата на всичко, което е анализирано.

4. Познаване на проблема

Текстът на дисертацията представя много добро познаване на проблема. Представени са теоретични положения, част от които не са реферирани, а са умело инкорпорирани в наблюденията, анализите и изводите. Много широко е полето, с което Зорница Иванова работи – от лексикология през стилистика и история на книжовния език до история и история на правната мисъл. Привлеченият богат ресурс от извори се разглежда с оглед на поставената проблематика и с уменията да се предлагат лични приноси към тези прочити. Изобщо, тази практическа страна на работата, свързана с анализационните умения на докторантката, е една от най-силните страни на труда.

5. Методика на изследването

В съзвучие със съвременните търсения в езиковедските изследвания, и тази дисертация се стреми да обхване темата чрез интердисциплинарен подход. Използвани са методи и стратегии, свойствени на лексикографската наука: таксономия и класификация; сравнение и съпоставяне; лингвистичен анализ; идеографски подход (вж. с. 6 – 7 от дисертацията). Тяхното успешно съчетаване позволява да се обхване в пълнота богатият емпиричен материал, привлечен от авторката, за да се открие историческият му прочит в рамката на историята на българския книжовен език от Освобождението до Втората световна война.

За качеството на анализите допринасят близкото четене, контекстуалните подходи, интертекстуалността, които се прилагат навсякъде, където авторката е сметнала за необходимо.

Изводът, който може да се направи е, че избраните методи осигуряват осъществяването на поставените цели и дават адекватен отговор по отношение на задачите, които дисертацията е формулирала и е успяла да реши.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Зорница Иванова е структурирала работата си в четири глави, които следват засегнатите в нея проблеми. Както предполага жанрът *дисертация*, съвсем естествено е, същинската част на работата да започва с преглед на теоретичните източници по въпроса, с аналитични коментари към тях, с изясняване на понятията, със спецификите при дефинирането на концептите, с които се работи.

Прави впечатление, че авторката е избрала да построи теоретичната си част единствено върху прегледа на изследвания на български автори. Според мен, ако дисертантката реши да публикува труда си, работата ѝ несъмнено би спечелила, ако постави теоретичния преглед в първа глава в по-широк теоретичен контекст. Неизбежно е поставянето на темата в теоретичната рамка

на пражкия функционализъм. Този подход би ѝ дал възможност да анализира богатия емпиричен материал през призмата на интелектуализацията като основна структурна черта на книжовния език – още повече, че процесите на интелектуализация са най-видими в сферата на лексиката. Пражката школа има и несъмнен принос и за установяването на съвременното разбиране за функционалната диференциация на книжовния език. Така още в първата глава авторката би могла експлицитно да очертае ярките специфики на официално-деловият текст: а) директивно-правов документ, б) структуриран по строго определен модел, в) характеризиращ се с регламентирана структура и семантика. Именно високата степен на регламентираност, стандартизираност, дистанцираност от адресата, както и предписваща функция на официално-деловия текст определят и неговото място в системата на функционалните типове текстове. Посочените характеристики на административния текст присъстват и в работата, но не в обобщен вид като съществени характеристики на текстовете, които се изследват, а при обособяването на тематични лексикални групи (на с. 16 – 17), както и чак в 4. Глава (с. 157 – 158). Тези особености на административния текст обаче според мен би трябвало да бъдат открити още в теоретичната част. Така ще се осигури по-добра балансираност и свързаност между отделните части на работата. Ще се обогати и библиографията, която несъмнено се нуждае от допълване.

Следващите глави детайлно се занимават с избраната проблематика. Втората глава е фокусирана върху постепенното изкрystalизиране на българската държавност през разглеждания период, което съвсем естествено е съпроводено и с разработване и приемане на поредица от държавни актове на национално и местно ниво. Те от своя страна дават тласък на установяването, развитието и стабилизирането на административната лексика. Трета и четвърта глава са посветени на детайлен анализ на административната лексика (Глава 3.) и на административния стил и характерните за него жанрове (Глава 4.). Тъкмо анализите в тях ми дават основание да заявя, че Зорница Иванова се разкрива като анализатор с точно внимание върху редица конкретни детайли от привлечения от нея изключително богат материал. Паралелното разглеждане на административните документи и на лексикалния инвентар, необходим за изпълнението на регулативната и предписващата функция на тези документи, се оказва особено добро решение.

Общата ми оценка за труда е висока, смятам, че дисертацията е постигнала целите си и ги е защитила добре с представените класификации и подробни анализи. Важно достойнство на труда, е че дава много ново конкретно знание за установяването и стандартизирането на административната лексика.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Към несъмнените приноси на дисертацията могат да се отнесат:

- Класификацията на лексико-тематичните групи, която следва единен модел и представя спецификата на употребите;
- Обособяването и подробният анализ на отделните подгрупи на административната лексика и терминология: делова лексика и терминология; лексика на протокола и международните отношения.
- Съществено достойнство на труда, както беше вече отбелязано, са и конкретните анализи, както и класификациите на текстовете и свойствената за тях лексика.
- Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертацията. Приносите в него са формулирани коректно и обективно.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по дисертацията са достатъчно на брой и са в издания, които ще позволят вписването на докторанта в НАЦИД.

9. Лично участие на докторантката

Както беше посочено в цялата рецензия, докторантката има ясно изразен стремеж да обхваща в пълнота източниците, притежава аналитични способности и успява творчески да подходи към избраната проблематика. В цялата дисертация цитатите и позоваванията са коректни.

10. Автореферат

Авторефератът предава коректно съдържанието на дисертацията и може да послужи като представящ основните тези и изводи в нея.

11. Критични забележки и препоръки

Освен посоченото вече допълване на теоретичната част нямам други препоръки. Дисертацията следва своята логика и е редно да се съобразим с това, а не с нашите виждания по въпроса. Някои отделни чисто редакционни бележки съм предоставила на авторката.

12. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от докторантката.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Нямам.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Смятам, че дисертационният труд „Развитие на административната лексика и терминология в новобългарския книжовен език (от Освобождението до

Втората световна война)“ съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват авторски принос и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), както и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Зорница Иванова притежава задълбочени знания и умения по научна специалност 2.1 Филология (История на книжовния език), като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид гореизложеното убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Зорница Иванова** в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология, докторска програма докторска програма „Български език“ – История на българския книжовен език.

Рецензент:

(проф. д-р Руска Станчева)

29.05. 2024 г.